

SAĞLIKLI YAŞAM VE HAREKETLİLİK PROGRAMI EYLEM PLANI

1. Programın Amacı ve Kapsamı

Sağlık, herhangi bir hastalık ve güçsüzlük halinin olmaması ve beden, ruhen ve sosyal bakımdan tam bir iyi olma durumudur. Sağlıklı yaşam için tedavi edici, sakatlığı ve salgın hastalıkları önleyici sağlık hizmetlerinin yanında bulaşıcı olmayan hastalıklarla ve bu hastalıkların temel risk faktörleriyle mücadele hayati önemi haizdir.

Bulaşıcı olmayan hastalıklar (BOH) günümüzde dünyadaki en yaygın hastalık grubu içerisinde ilk sıralarda yer almakta olup, küresel düzeyde oluşturduğu yük her geçen gün büyümekte ve kalkınmanın önündeki en büyük engellerden birini oluşturmaktadır. 2008 yılında gerçekleşen ölümlerin yüzde 63'ü BOH kaynaklı olup 36 milyon ölüme tekabül etmektedir. BOH kaynaklı ölümlerin önümüzdeki 10 yılda yüzde 17 artacağı tahmin edilmektedir. BOH'nin altında yaygın, önlenabilir risk faktörleri yatmaktadır. Bu faktörler tütün kullanımı, hareketsizlik, sağlıksız beslenme ve alkolün zararlı kullanımınıdır.

Bu kapsamda, sağlıklı ve kaliteli yaşamın bireylerin refah ve mutluluğunu artırmada temel bir unsur olduğu göz önünde bulundurularak "Sağlıklı Yaşam ve Hareketlilik Programı" oluşturulmuştur. Program ile sağlıklı beslenme, hareketli yaşam, gıda güvenilirliğinin ve ruh sağlığının geliştirilmesi, tütün kullanımı, alkol ve madde bağımlılığıyla mücadele hususlarının değerlendirilmesi, irdelenmesi ve bu konularda çözüm ve stratejilerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

2. Program Hedefleri

- 5 yaş altı çocuklarda bodurluk oranının %7,8'e düşürülmesi
- 19 yaş ve üzeri obez nüfus oranının %25'e düşürülmesi
- Fiziksel olarak yeterince aktif olmayan 12 yaş ve üzeri bireylerin oranının %64,8'e düşürülmesi
- Erişkinler (15 yaş ve üstü) arasında her gün tütün kullanma oranının erkeklerde %28,7'ye kadınlarda ise %9,9'a düşürülmesi
- Bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklı ölüm oranının azaltılması

3. Performans Göstergeleri

Gösterge	Mevcut Durum	2014	2015	2016	2017	2018
Hastalıktan arı işletmelerde ve onaylı süt çiftliklerinde kontrol edilen hayvan sayısı (adet)	113.000	113.000	140.000	155.000	170.000	180.000
Hasat öncesi bitkisel üretim alanlarında kontrol edilecek bitkisel ürün numune sayısı (adet)	3.000	3.000	12.000	14.000	16.000	18.000
19 yaş ve üzeri obez nüfus oranı (yüzde) (morbid obez dahildir)	30,3 ¹ (2010 verisidir)	27,1	26,4	25,7	25	25
6-11 Yaş arası kilolu ve obez nüfus oranı(yüzde) (morbid obez dahildir)	22,9 ¹ (2010 verisidir)	22	21,8	21,6	21,3	21,1
20 yaş üstü nüfus diyabet prevalansı (yüzde)	13,7 ⁸ (2010 yılı verisi)	13,2	13	12,9	12,8	12,6
5 yaş altı çocuklarda bodurluk oranı(Yüzde) (Yaşa göre boy ortalaması 2 Standart Sapmanın altında olanlar)	10,3 ³ (2008 verisidir.)	8,7	8,5	8,2	8,0	7,8
Erişkinler arasında her gün tütün kullanma oranı (yüzde) (15 yaş üstü)	Erkekler 37,3 ⁴ Kadınlar 10,7 ⁴ (2012 verisidir)	Erkekler 34,2 Kadınlar 10,4	Erkekler 32,7 Kadınlar 10,3	Erkekler 31,3 Kadınlar 10,1	Erkekler 30 Kadınlar 10	Erkekler 28,7 Kadınlar 9,9

15-64 yaş grubunda bir uyuşturucu maddeyi en az bir kez deneyenler (yaşam boyu madde kullanımı prevalansı)	%2,7 ⁶	%2,7	%2,7	%2,7	%2,6	%2,5
Hipertansiyon prevalansı (yüzde)	24 ²	22,4	22,0	21,5	21,0	20,5
Koah prevalansı (yüzde)	5,3 ²	4,6	4,4	4,2	4	3,8
Toplum ruh sağlığı merkezleri sayısı.	73 ⁷ (2013 yılı verisidir.)	90	150	180	200	236
Kaba intihar hızının azaltılması (100.000 kişide)	4,29 ⁷ (2013 yılı verisidir.)	4,2	4,1	4,0	3,9	3,8
0-6 yaş psiko-sosyal izlem yapılması (Yüzde)	40	40 ⁷	50	60	70	75
Fiziksel olarak yeterince aktif olmayan 12 yaş ve üzeri bireylerin oranı (yüzde) (Günde 30 dk. veya daha fazla)	72 ¹ (2010 yılı verisidir)	70	69,5	69	68,5	68,1
Halkın kullanımına açık kamu spor tesisi sayısı	778	778	816	857	900	946

1 Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması 2010

2 Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörlerinin Sıklığı Çalışması 2011

3 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008

4 Türkiye Küresel Yetişkin Tütün Kullanım Araştırması 2012

5 Dünya Sağlık Örgütü

6 Türkiyede Genel Nüfusta Tütün, Alkol ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranış Araştırması (TUBİM GPS Araştırması)

7. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

8. Türkiye Diyabet Epidemiyoloji Çalışması – 1 ve 2. Çalışmalarından projekte edilmiştir.

4. Koordinatör ve Sorumlu Kurum/Kuruluşlar

Program Koordinatörü: *Sağlık Bakanlığı*

1. Bileşen: Gıda Güvenilirliğinin Artırılması / *Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı*
2. Bileşen: Sağlıklı ve Dengeli Beslenme Düzeyinin Artırılması / *Sağlık Bakanlığı*
3. Bileşen: Tütün Kullanımı ile Alkol ve Madde Bağımlılığının Azaltılması / *Sağlık Bakanlığı*
4. Bileşen: Kanser, Kalp ve Damar Hastalıkları Başta Olmak Üzere Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Görülme Sıklığının ve Risk Faktörlerinin Azaltılması / *Sağlık Bakanlığı*
5. Bileşen: Ruh Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi / *Sağlık Bakanlığı*
6. Bileşen: Spor Yapma Alışkanlığının ve Hareketliliğin Teşviki / *Gençlik ve Spor Bakanlığı*

5. Eylem Planı

1. Bileşen: Gıda Güvenilirliğinin Artırılması

Politika 1.1: Sağlık ve Hijyen Koşulları Dikkate Alınarak Güvenilir Gıda Üretim ve Tüketimi İçin Toplumun Bilimsel Verilere Dayalı Olarak Bilgilendirilmesi ve Bilinçlendirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
1	Tüketicilerin gıda güvenilirliği konusunda bilinçlendirilmesi ve farkındalık oluşturulması sağlanacaktır.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı RTÜK, STK'lar, Reklam Kurulu,	Ocak 2015– Aralık 2018	Eğitim ve yayım faaliyetlerinde kullanılmak ve kamuoyunda farkındalık yaratmak üzere çeşitli konularda video, kamu spotu, broşür, afiş, kitap, kitapçık, bülten ve görüntülü yayınlar hazırlanacak, gıda güvenilirliğine dair mevcut kurumsal internet sayfası güncellenecektir.
2	Birincil üretim dâhil, gıda arz zincirinde yer alan üreticilerin gıda güvenilirliğine dair bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve farkındalık oluşturulması sağlanacaktır.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler STK'lar,	Ocak 2015– Aralık 2018	Gıda ve yem işletmeleri ile ilgili diğer sektör paydaşlarına yönelik üretim aşamalarındaki önemli hususlar, AB uyum sürecindeki gelişmeler konularında eğitim ve yayım faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda her yıl farkındalığı artırmaya yönelik dokümanlar hazırlanacaktır.

Politika 1.2: Gıda ve Yem Kontrol Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması, Mevzuatın Uluslararası Gelişmeler Dikkate Alınarak Sürekli Güncellenmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
3	Tarımsal işletmelerle gıda ve yem işletmelerinde yapılan kontroller risk esasına dayalı olarak sayı ve nitelik bakımından artırılacaktır.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler , STK'lar	Ocak 2015 - Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none">– Gıda ve yem işletmelerinde yapılan riske dayalı kontrollerin niteliği artırılacaktır. Hayvancılık işletmelerinde kullanılan yemlerde antibiyotik denetim programı hazırlanacak ve uygulanacaktır.– Bitkisel üretimde ilaç kullanımının azaltılması ve doğru ilaç kullanımına yönelik hasat öncesi kalıntı eylem planı hazırlanacaktır. Hastalıktan ari ve onaylı hayvancılık işletmelerindeki resmi kontrol etkinliği artırılacaktır.

4	Resmi kontrol görevlilerinin, laboratuvar denetimlerinde ve veteriner kontrol enstitülerinde görevli personelin hizmet içi eğitimi güçlendirilecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler STK'lar,	Ocak 2015 - Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Tarımsal işletmelerde, gıda ve yem kontrolünde görev yapan kontrol görevlilerinin AB standartlarına uygun sürekli eğitimi yapılacaktır. – Gıda Laboratuvarlarında temel denetçi, akreditasyon, kalite, kontrol, metroloji ve uygunluk değerlendirme eğitimleri ve Veteriner Kontrol Enstitülerinde görevli personelin uluslararası standartlarda hizmet içi eğitimleri (analiz metotları, validasyon vb.) gerçekleştirilecektir. – 2014 yılında 50 kişi için programlanan laboratuvar denetimlerinde ve veteriner kontrol enstitülerinde görevli eğitim almış personel sayısı artırılabilecektir.
5	Veteriner ilaç ve bitki koruma ürünlerini reçetelendiren, satan ve uygulayan meslek mensuplarının eğitimi sağlanacaktır.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler STK'lar,	Ocak 2015 - Aralık 2016	Birincil bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretiminde, bitki koruma ürünlerinin ve veteriner ilaçlarının güvenli kullanımı, tavsiye dışı kullanımının önüne geçilmesi, çevre, insan ve hayvan sağlığı ile gıda güvenilirliği açısından olası risklerin ortadan kaldırılması amacıyla yetkilendirilmiş meslek mensuplarının eğitimi gerçekleştirilecektir.
6	Veterinerlik, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Mevzuatının güncellenmesi sağlanacaktır.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2018	Veterinerlik, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Mevzuatının uluslararası gelişmeler dikkate alınarak her yıl uyumlaştırma gerektiren mevzuat üzerindeki çalışmalar sürdürülecektir.

Politika 1.3: Gıda Denetim ve Kontrol Altyapısının Geliştirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç- Bitiş Tarihi	Açıklama
7	Tarımsal işletmelerle gıda ve yem işletmelerinde yapılan kontrollerin etkinliğinin artırılması amacıyla teknik altyapı iyileştirilecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı	Ocak 2015- Aralık 2015	Tarımsal işletmelerle, gıda ve yem işletmelerinde yapılan kontrollerde büyük iller başta olmak üzere ulaşımın sağlanması, alınan numunelerin taşınması ve muhafazası amacıyla +4 °C ve -18 °C' lik bölme donanımı olan numune aracı, numune alma alet ve ekipmanları, kontrollerde kullanılmak üzere internet erişimli mobil cihazlar temin edilecek ve numunelerin ülke genelinde laboratuvarlara standart bir biçimde nakliyesi sağlanacaktır.
8	Çiğ sütte kalite düzeyinin izlenebilmesi için gerekli analizlerin hızlı test yöntemleriyle yapılması konusunda gerekli altyapı oluşturulacaktır.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler STK'lar,	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – AB uyum çalışmaları kapsamında çiğ sütün kullanımına ilişkin bir strateji hazırlanacaktır. İyi süte iyi fiyat politikası kapsamında çiğ sütün kalite kriterleri hızlı bir şekilde ölçülebilir hale getirilecektir. – 2015 yılı içerisinde cihazların tedariki, validasyon ve verifikasyon çalışmalarının tamamlanarak analizlere başlanacak ve 2016 yılı içerisinde bu analizlerin akreditasyonları tamamlanacaktır.

9	Gıda Kontrol Laboratuvarlarının bilgi ve iletişim altyapısı güçlendirilecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015 – Aralık 2016	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve diğer laboratuvarların; analiz, metot, cihaz, kimyasal, malzeme ve personel gibi durumlarının izlenmesi amacıyla internet ortamında bir ağ/portal oluşturulacak, ulusal ve uluslararası analiz metot standartlarına erişimin sağlanacaktır.
10	Fiziksel, kimyasal ve biyolojik açıdan riskli ürünlere yönelik risk değerlendirmeye ilişkin bilimsel altyapı geliştirilecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar,	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Risk değerlendirme alanında çalışacak nitelikli personel sayısının arttırılması, personel eğitimi, maruziyet değerlendirmesine yönelik verilerin elde edilmesi sağlanacaktır. – Bilimsel yayınlara erişim arttırılacak, risk modellemeye ilişkin faaliyetler gerçekleştirilecek, risk değerlendirmeye yönelik projeler geliştirilecek ve uygulanması sağlanacaktır.
11	Veteriner Sınır Kontrol Noktaları iyileştirilecek ve geliştirilecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı	Ocak 2015 - Aralık 2016	8 Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü inşa edilecektir. Diğer Veteriner Sınır Kontrol Noktalarının donanım imkânları geliştirilecektir

Politika 1.4: Güvenilir Gıda Üretim ve Tüketimi İçin Gıda Etiketleme, İzlenebilirlik ve Ürün Takip Sisteminin Geliştirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç- Bitiş Tarihi	Açıklama
12	İzlenebilirlik ve ürün takip sistemleri geliştirilecek ve etiketleme yönetmeliği sürekli şekilde güncellenecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar,	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği çerçevesinde bir Ürün Takip Sistemi oluşturulacaktır. Gıda ve gıda grupları belirlenmiş olup uygulama 2015 yılında başlatılacaktır. – Riskli ürünler başta olmak üzere tarladan sofraya bir izleme sisteminin kurulabilmesine yönelik mevzuat hazırlanacak ve uygulama altyapısı oluşturulacaktır. – Birincil üreticiler dâhil tüm gıda işletmelerine kendi izlenebilirlik sistemlerini kurmalarına yönelik uygulamalar gerçekleştirilecektir.

2. Bileşen: Sağlıklı ve Dengeli Beslenme Düzeyinin Artırılması

Politika 2.1: Başta Obezite ve Kronik Hastalık Riski Olan Çocuklar Olmak Üzere Sağlıklı Beslenme Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Konusunda Eğitim Ve Kampanyalar Düzenlenmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
13	Obezite ve Diyabetin önlenmesine yönelik farkındalık artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversiteler Yerel yönetimler, STK'lar	Ocak 2015-Aralık 2017	<ul style="list-style-type: none">– Toplumsal farkındalığın artırılması için etkinliklerin, (yazılı, görsel ve sosyal medyanın etkin kullanımı, kısa video çekim, afiş, çeşitli materyal geliştirilmesigibi etkinliklerin kullanılması vb) sayısı arttırılacak ve kapsamı genişletilecektir.– Obezite ve diyabete yönelik yeni eğitim materyalleri hazırlanacak, halk eğitim merkezi kursiyerlerine eğitim verilecek kamu kurum ve kuruluşları obezite ile mücadele konularında bilgilendirilecektir.– Toplum fiziksel aktiviteye özendirme amacıyla çeşitli faaliyetler yürüten yerel yönetimler, özel sektör, STK vb. kuruluşları ödüllendirilerek farkındalık çalışmaları desteklenecektir.– Tüm illerde obezite ve sağlık sorunları konusunda programın etkinliğini artıracak bilgilendirme toplantıları düzenlenecektir.
14	Örgün eğitim alan bireylerin diyabet ve obeziteye ilişkin farkındalığının artırılması amacıyla eğitim programları geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Konuya ilişkin eğitim modülleri ve materyalleri (kitap, broşür, afiş, kitap ayrıçları, faaliyet/ boyama kitapları, video film vb) geliştirilecektir.– 3-6 yaş çocuklar ve ilköğretim çağı çocukları için egzersiz programları geliştirilecek ve uygulanması sağlanacaktır.– Ortaöğretim öğrencilerine yönelik obezite ve diyabetle mücadele konularında (seminer, konferans, panel, yarışma vb.) faaliyetler düzenlenecektir.– Okul hemşireleri ve toplum sağlığı hemşireleri için obezite ve diyabet konusunda uzaktan eğitim modülü geliştirilecektir– İlk, orta ve lise müfredatında obezite diyabetle ilgili gerekli görülen değişiklikler yapılacaktır.

15	Çocukluk ve ergenlik dönemindeki bireylere yönelik sağlıklı beslenme programları yürütülecektir.	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, STK'lar, Ulusal Süt Konseyi,	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Güncellenen Kantin Genelgesi yürürlüğe konulacaktır.– Beslenme Dostu Okul programı kapsamında sertifikalı okul sayısı artırılacak, eğitim verilecek ve gerekli denetimler yürütülecektir.– İlköğretim okullarında yürütülen "Okul Sütü Programının" sürdürülebilirliği sağlanacaktır.
16	Gıda reklamları ve tanıtım faaliyetleri ile ilgili yasal düzenlemeler yenilenecek ve denetimler güçlendirilecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı,	Sağlık Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, RTÜK Üniversiteler, Medya kuruluşları, STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2015	<ul style="list-style-type: none">– Çocuklara yönelik aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen yiyecek ve içecekler belirlenecektir.– Başta çocuklara yönelik olmak üzere sağlığa zararlı gıda ürünlerinin yanıltıcı, yanlış yönlendirici tanıtımını sınırlandırmak ve reklam öncesi gerekli kontrol ve denetimleri sağlamak amacıyla 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Kanununda belirtilen Reklam Kurulunun yetkilerinin genişletilmesi hususunda gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.
17	Diyabetiklere ve yakınlarına yönelik eğitimler yaygınlaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Üniversiteler, STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Standart diyabetik ve diyabetik yakını eğitim programına ilişkin (eğitim içeriği, materyal/araç, süre, fizik koşulların standardizasyonu) eğitim modülleri geliştirilecektir.– Hasta ve yakınlarının eğitiminde ve diyabetiklerin aşılınması konusunda yazılı ve görsel medyanın etkin ve doğru kullanımı sağlanacaktır.– Okulda Diyabet Programı kapsamında Diyabet eğitim kampları (erişkin/çocuk) desteklenecek ve eğitim kiti içeren oyuna dayalı bir internet sitesi kurulacaktır– Gençlik Merkezleri ve diğer etkinliklerde diyabet konusunda gençlere yönelik rehberlik ve farkındalığı artırıcı faaliyetler yapılacaktır.

Politika 2.2: Toplumda Sağlıklı ve Dengeli Beslenme Amacıyla Bilinçlendirme ve Davranış Değişikliği Programlarının Geliştirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
18	Kanıt dayalı program ve politikalar geliştirilmesi için mevcut durumun tespiti amacıyla araştırmalar yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, TÜBİTAK, TÜİK, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015 - Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none">– Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması periyodik aralıklarla yapılacaktır.– 2015 yılında ortaokul ve lise öğrencilerinde obezite araştırması yapılacaktır.– 2015-2016 döneminde Türkiye Tuz Tüketimi Araştırması yapılacaktır.
19	Sağlıklı beslenme ve fiziksel aktiviteye ilişkin rehberler güncellenecektir.	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015 - Eylül 2015	"Türkiye'ye Özgü Beslenme Rehberi" ve "Ulusal Fiziksel Aktivite Rehberi" güncellenecek ve tanıtımı yapılacaktır.

Politika 2.3: Obezite ve Kronik Hastalık Riski Olan Bireylerin Takibi İçin İzlem ve Tedavi Standartlarının Geliştirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
20	Sağlık kuruluşlarına başvuran bireyler fazla kiloluluk ve obezite açısından değerlendirilecek ve tedavi programına dahil edilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none">– Aile Hekimliği Bilgi Sistemi ve Hastane Bilgi Sistemi veri tabanlarının obezite konusunda veri üretmesini sağlayacak mekanizma kurulacaktır.– Sağlık Uygulama Tebliğinde obezite tedavisinin yer alması sağlanacaktır.– Obezite cerrahi merkezlerinin standartları ve ameliyat endikasyonları belirlenecektir.

21	Diyabetin erken dönemde teşhisi artırılacak ve diyabetli bireylere yönelik bakım hizmetlerinin (öz bakım, evde bakım vb.) geliştirilmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu, Üniversiteler, STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Risk grupları için tarama programları oluşturulacaktır. – Ağız diş sağlığı kliniklerinde kullanılan hasta formlarında diyabet hastalığının sorgulanması sağlanacak ve bu kliniklerde kullanılmak üzere broşür geliştirilecektir. – Evde bakım hizmetleri kapsamına diyabetiklere yönelik hizmetler dâhil edilecektir.
----	---	------------------	--	------------------------	---

Politika 2.4: Gıda Güvenilirliği ve Besin Kalitesinin Artırılması ve Şeker, Yağ ve Tuz İçeriğinin Azaltılmasına Yönelik Sektörler Arası Eşgüdüm ve İşbirliğinin Güçlendirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
22	Gıda Güvenilirliği ve Besin Kalitesi hususunda gıda sektörünün farkındalığı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none"> – Konu ile ilgili sosyal sorumluluk projeleri ve eğitim programları desteklenecektir. – Toplu beslenme yerlerinde (eğitim kurumları, kamu kurumları, yemekhaneler, yemek şirketleri vb.) sağlıklı beslenme hususunda bilgilerin yer alması, menü içeriklerinde yeterli ve dengeli beslenme açısından uygun besinlerin sunulması amacıyla standartlar belirlenerek rehberler hazırlanacaktır.
23	Gıda ürünlerinin etiket ve ambalajları tüketicilerin doğru bilgilenmelerini sağlayacak şekilde düzenlenecektir.	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015 - Aralık 2015	Gıda ürünleri etiketlerinde tüketiciyi bilgilendirecek, kolay anlaşılabilir ve okunabilir şekilde besin öğeleri (enerji, total yağ, doymuş yağ, trans yağ, tuz ve şeker) tablosunun yer alması için gerekli mevzuat değişiklikleri yapılacaktır.

3. Bileşen: Tütün Kullanımı ile Alkol ve Madde Bağımlılığının Azaltılması

Politika 3.1: Tütün Kullanımı ile Alkol ve Madde Bağımlılığıyla Mücadele Kapsamında Programlar ve Kampanyalar Düzenlenmesi, Denetimlerin Etkinleştirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
24	Tütün, alkol ve diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımının azaltılmasına yönelik gençler başta olmak üzere topluma yönelik etkinlikler düzenlenecektir.	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, STK'lar Üniversiteler	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Görsel ve işitsel materyallerle desteklenmiş, eğitim modülleri ve programlar hazırlanacaktır.– Sigara içen çalışanı bulunmayan işyerleri özendirilecektir (sigarasız okul, sigarasız karakol vb.).– Okullarda tütün, alkol ve diğer bağımlılık yapıcı madde kullanımının zararları ile ilgili yapılan yarışma ve etkinlik sayıları arttırılacaktır (resim, afiş, kompozisyon ve tiyatro vb.).– Farkındalığın artırılması için konferans, panel, sempozyum gibi toplantılar düzenlenecek, bilgilendirici afiş, broşür hazırlanacak, toplumda rol model olan ünlü kişilerin tütün, alkol ve diğer bağımlılık yapıcı maddelerin zararları ile ilgili etkinliklere katılımları sağlanacaktır.– Gençlik merkezleri, yurtlar, izci ve gençlik kampları gibi gençlere yönelik sosyal alanlarda ve diğer gençlik etkinliklerinde, tütün ve tütün ürünleri ile mücadele konusunda akran eğitim modeli de göz önünde bulundurularak rehberlik ve bilinç artırıcı faaliyetlere ağırlık verilecektir.
25	Bilinçlendirme çalışmalarında medya daha etkin kullanılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, RTÜK, Medya Kuruluşları, STK'lar	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Medyanın kullanması için materyal hazırlanacaktır (afiş, kısa film yarışmaları düzenlenmesi, araştırma raporları).– Tütün, alkol ve diğer bağımlılık yapıcı maddelerin zararları, tedaviye ulaşma yolları, yaşanan ihlaller karşısında vatandaşlarca ilgili idarelere bildirim yolları vb. konularda TV ve radyo spotları hazırlanacaktır.– Medya sektör temsilcileri ile düzenli olarak bilgilendirme toplantıları yapılacak ve konunun kamuoyu gündeminde tutulması sağlanacaktır.– Filmler başta olmak üzere diğer TV programlarının da içinde olduğu medya faaliyetlerinde tütün, alkol ve diğer bağımlılık yapıcı madde kullanımının olumsuz bir tutum ve davranış olarak algılanması sağlanacaktır.

26	Tütün dumanından pasif etkilenimin önlenmesi amacıyla toplumun farkındalığı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, RTÜK, STK'lar, Yerel yönetimler, TAPDK	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none"> – Sağlık çalışanları tarafından Birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuran gebeler ve ebeveynlerin tamamına gebe, bebek ve çocuklar açısından pasif etkilenime bağlı zararlar ve riskleri hakkında bilgi verilmesi sağlanacaktır.(kamu spotu, afiş vb) – İhlallerin engellenmesi için bireylerin doğru davranışlarının önemli olduğuna dair görüş ve bilginin yaygınlaştırılması amacıyla yazılı ve görsel bilgilendirme dokümanları hazırlanacaktır. – Temelde çocukların faydalandığı tüm açık alanlarda ve toplumun yoğun kullandığı binaların girişlerinde tütün ve tütün ürünü kullanılmaması konusunda farkındalık oluşturulacaktır.
27	Kamuya açık alanlarda tütün kullanımının tümüyle engellenmesi amacıyla yapılan denetimler güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Tütünden etkilenimi ölçmeye yönelik ulusal, akredite referans ölçüm yöntemleri (nikotin partikülü ölçüm sistemleri gibi) ve laboratuvarı oluşturulacaktır. – Kamuya açık alanlarda tütün kullanımının ihbar edildiği ALO 184 hattının tanınırlığı yazılı ve görsel medya aracılığıyla artırılacaktır.

Politika 3.2: Tütün, Alkol ve Diğer Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanım Durumunun Tespiti ve Bırakmalarına Destek Olunması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç- Bitiş Tarihi	Açıklama
28	Yaşa ve cinsiyete özgü tütün ve alkol kullanımı, madde bağımlılığının yaygınlığı ve bırakma oranlarının tespiti için saha araştırmaları yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	TÜİK, Emniyet Genel Müdürlüğü, TAPDK	Ocak 2015 - Aralık 2017	<ul style="list-style-type: none"> – Yaşa ve cinsiyete özgü ulusal bırakma oranlarını sağlayacak verilerin elde edilmesi için kurumlar arası işbirliği güçlendirilecektir. – Madde bağımlılığının toplumdaki yaygınlığı, başlama yaşlarının tespiti, kullanımı tetikleyen sebepler gibi madde bağımlılığını önlemeye yönelik politikalara girdi sağlayacak verilerin elde edilmesi amacıyla ülke çapında belirli periyodlarla araştırma yapılacaktır. – Toplumdaki alkol bağımlılığına ilişkin belirli periyodlarla araştırma yapılacaktır.

29	Tütün, alkol ve diğer bağımlılık yapıcı madde kullanımının tedavisi konusunda sağlık çalışanlarının eğitimleri güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK, Üniversiteler	Ocak 2015 - Eylül 2016	<ul style="list-style-type: none">– Üniversitelerin ilgili fakülte ve yüksekokulları ile uzmanlık eğitimi veren eğitim araştırma hastaneleri ve sağlık meslek liselerinin müfredatına tütün, alkol ve bağımlılık yapıcı diğer maddelerle mücadelenin dâhil edilmesi sağlanacaktır.– Birinci basamak sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık çalışanlarına yönelik toplumda uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığını, önleme, tanıma ve tedavisi konularını kapsayan eğitim modülleri hazırlanacaktır.
30	Tütün ve alkol bağımlılığından kurtulmak isteyen vatandaşların hizmete erişimleri kolaylaştırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu	Ocak 2015 - Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none">– Alkol bağımlılığı tedavisi için yoğun klinik müdahale ve rehabilitasyon uygulayacak birimlerin sayısının ve verimliliğinin artırılması sağlanacaktır.– Sigara Bırakma Danışma Hattı hizmetlerinin web ve mobil uygulamaları aracılığı ile geliştirilmesi sağlanacaktır.– Tütün ve alkol bağımlılığının tedavisi için klinik müdahalenin birinci basamağa (aile hekimliği ve toplum sağlığı merkezi) entegrasyonu sağlanacaktır.
31	Uyuşturucu madde bağımlılarına yönelik tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı kurulacaktır.– Sosyal hizmet merkezleri aracılığıyla madde bağımlılarının tespit edilerek tedaviye yönlendirilmeleri sağlanacaktır.– Madde bağımlılığının tedavisini sağlayan kurumların etkinliği artırılacaktır.– Madde bağımlılığı konusunda hizmet veren çocuk ve ergen madde bağımlılığı tedavi merkezi (ÇEMATEM) sayı ve etkinliği artırılacaktır.– Uyuşturucu maddelerin zararları ve korunma yöntemleri ile ilgili olarak okullarda rehber öğretmenler tarafından uygulanmak üzere rehberlik programları hazırlanacaktır.– Uyuşturucu bağımlılarının tedavi sonrası topluma kazandırılması amacı ile İŞKUR tarafından aktif işgücü programlarından faydalanmaları sağlanacaktır.

4.Bileşen: Kanser, Kalp ve Damar Hastalıkları Başta Olmak Üzere Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Görülme Sıklığının ve Risk Faktörlerinin Azaltılması

Politika 4.1. Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Konusunda Farkındalığın Artırılması İçin Eğitim ve Kampanyalar Düzenlenmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
32	Meme, serviks ve kolorektal kanserlerinin erken teşhisi için taramalar yaygınlaştırılacak ve halkın bu programlara katılımı hususunda farkındalığı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Üniversiteler	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Gezici araçlarla 40-69 yaş arası kadınlarda meme kanseri, 30-69 yaş kadınlarda serviks kanseri, 50-70 yaş arası erkek ve kadınlarda gaitada gizli kan testi (GGT) alınarak kolorektal kanseri taraması yapılacaktır.– Vatandaşların taramalara katılmaları için farkındalık ve eğitim kampanyaları düzenlenecektir.– Kanser taramalarına katılımın artırılabilmesi için Aile Hekimliğinin kanser taramalarına entegrasyonu sağlanacaktır.
33	Kalp ve damar hastalıkları ve risk faktörleri konusunda farkındalığı artırıcı kampanyalar uygulanacak, ve yanıtıcı ilaç dışı uygulama ve reklamların önüne geçilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Üniversiteler STK'lar, RTÜK	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Risk faktörlerinden korunma, ilk yardım ve temel yaşam desteği, stres ve kardiyovasküler hastalık ilişkisi, akılcı ilaç kullanımı, romatizmal kalp hastalıkları, inme, kardiyovasküler rehabilitasyon ve evde sağlık/palyatif bakım, gibi alanlarda vatandaşların bilinçlendirilmesi için kampanyalar düzenlenecek, basın yayın organları ve sosyal medyanın aktif kullanımı sağlanacaktır.– Yanıtıcı ilaç dışı ürünlerin reklam ve satışının yasaklanmasına ilişkin düzenlemelerin hayata geçirilebilmesi için koordinasyon etkinleştirilecektir.

Politika 4.2: Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Konusunda İzlem ve Yönetim İçin Sürveyans Sistemi Kurulması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
34	Hastalık bilgilerinin dünya standartlarında toplanabilmesi amacıyla, kanser kayıtçılığı güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu Üniversiteler	Ocak 2015-Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none">– Pasif kanser kayıtçılığı yapılan illerde aktif kanser kayıtçılığına geçilerek tüm ülkeye yaygınlaştırılacaktır.– Kanser kayıt elemanlarının hizmet içi eğitimleri yapılacak, kanser kayıtlarının toplanması konusunda sağlık personelinde farkındalık yaratılacaktır.– Kanser teşhisi konan tüm hastaların bildiriimi Sağlık-Net üzerinden kanser bildirim formu ile yapılması gerekmekte olup Sağlık-Net üzerinden bu formun doldurulmaması halinde SGK'nın ödeme yapmaması konusunda çalışmalar yapılacaktır.

35	Kardiyovasküler hastalıkların ayrıntılı izlenmesini sağlayacak bir veri tabanı geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Sosyal Güvenlik Kurumu TÜİK Üniversiteler	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmeti sunucularının kullanmakta olduğu bilgi sistemlerinin kayıt ve bildirim açısından standardizasyonu ve entegrasyonu sağlanacaktır. – Kardiyovasküler hastalıklar prevalansı ve risk faktörlerine özel, periyodik olarak saha araştırmaları yapılacaktır.
----	---	------------------	---	------------------------	--

Politika 4.3: Kanser Sebebi Olan Çevresel Risk Faktörlerine Yönelik Önleme Faaliyetlerinde Bulunması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
36	Kansere sebep olan çevresel risk faktörlerinin insan sağlığına etkileri izlenecek ve bu konuda toplum farkındalık düzeyi yükseltilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, TÜBİTAK, TEDAŞ, Üniversiteler STK'lar,	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none"> – Tütün, obezite, sağlıksız beslenme, alkol, ev içersi radon düzeyi ve aktoprak (asbest) kullanımı, elektromanyetik alan ve ultraviyole ışınların olası sağlık etkilerinin belirlenmesi amacıyla ilgili kurumlar işbirliği ve koordinasyon geliştirilecektir. – Vatandaşlar, hekimler ve kamu personeline kanser yapan etkenler ve bunlardan korunmak için alınması gereken önlemler konularında eğitimler düzenlenecek, medya ve sosyal medya aracılığıyla farkındalık artırılacaktır.
37	Türkiye Asbest Kontrol Programı uygulanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, TÜBİTAK Üniversiteler STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2018	2013 yılında başlayan program analiz aşamasında olup, haritalandırmanın yapılmasını takiben asbest tespit edilen bölgelerde ıslah çalışması yapılması gerekmektedir. Takip eden dönemde pilot bir ilde ıslah çalışması yapılacaktır.
38	Türkiye'nin radon haritasını çıkarılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, TAEK, TÜİK Üniversiteler	Ocak 2015- Aralık 2016	Akciğer kanseri için ikinci en önemli risk faktörü olan radon gazının, TÜİK tarafından seçilmiş Türkiye'yi temsil eden örneklemde ortam ölçümü yapılarak Türkiye'nin risk haritası çıkarılacaktır.

Politika 4.4. Terminal Dönemdeki Hastalara Yönelik Palyatif Bakım Hizmetlerinin Güçlendirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
39	Palyatif Bakım Hizmetleri güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu	Ocak 2015 - Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none">– Kanser ve terminal dönemdeki tüm hastaların alacağı hizmeti standardize edecek olan Palyatif Bakım Yönetmeliği yayınlanacaktır.– Palyatif Bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla görev alacak aile hekimleri, evde sağlık ekipleri ve palyatif bakım personelinin hizmet içi eğitimleri yapılacaktır.– Palyatif bakım hizmetleri, sağlık eğitimi veren kurumların müfredatlarına dâhil edilecektir.– Palyatif bakım hizmetleri geri ödeme kapsamına alınacaktır.– Palyatif bakım hizmetlerinde çalışacak manevi destek uzmanlarının sayısı artırılacak, eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.

5. Bileşen: Ruh Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi**Politika 5.1: Bireylerin Ruh Sağlığını Geliştirmeye Yönelik Programların Oluşturulması**

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
40	Aile içi şiddete maruz kalmış bireylere yönelik ruh sağlığı hizmetleri güçlendirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler, STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Sağlık personelinin, aile içi şiddet ve bireye yönelik şiddetin nedenleri ve sonuçlarını tespit etmek, izlenecek adli süreçlerle ilgili bilgi düzeyini ve müdahale kapasitesini artırmak için sağlık personeline verilen hizmet içi eğitimler sürdürülecektir.– Sağlık kurumlarına başvuran şiddete uğramış bireylerin tespit ve takibine yönelik kayıt-bildirim ve izlem uygulamaları birinci basamak sağlık hizmetlerine entegre edilecektir.

41	İstismara uğrayan çocukların ruh sağlığı tedavi ve rehabilitasyonu sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Yerel Yönetimler, STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none"> - İstismara uğrayan çocukların sistem içerisinde ikincil örselenmelerini engellemek amacıyla çocuk izlem merkezleri (ÇİM) ülke geneline yaygınlaştırılacak, ÇİM bulunmayan illerde (53 il) acil servisler veya çocuk klinikleri bünyesinde Çocuk İzlem Birimleri açılacaktır. - Çocukluk çağı travmatik yaşantılar ve sağlığa etkileri konusunda farkındalığın artırılması amacıyla halka yönelik eğitim, seminer ve kampanyalar gerçekleştirilecek, istismara uğrayan çocuklarla karşılaşma ihtimali yüksek olan sağlık personelinin ve diğer meslek gruplarına bu konuda eğitimler verilecektir. - İstismara uğrayan çocukların tespit edilmesi, tedavi ve rehabilitasyonunda Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Rehberlik ve Araştırma merkezlerinin etkin bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.
42	Çocukluk çağında başlayan kronik ruhsal bozukluklar konusunda erken tanı, tedavi, rehabilitasyon hizmetleri için spesifik programlar geliştirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Üniversiteler	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none"> - 0-6 yaş Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme (ÇPGD) programına paralel olarak 6-18 yaş çocukluk-gençlik dönemi okul sağlığı çalışmaları kapsamında okullarda rehberlik birimleriyle işbirliği yapılacaktır. - Topluma dayalı ebeveyn destek programlarının mevcut erken çocukluk programları ile entegre biçimde çalışması için kurumlar arası işbirliği sağlanacaktır. - Çocukluk çağında başlayan kronik ruhsal bozukluklara yönelik olarak, erken tanı yöntemleri konusunda birinci basamak sağlık çalışanlarına eğitim verilecek, ikinci basamakta ise sağlık çalışanlarının, gelişimsel sorunları olan çocuklara müdahale kapasiteleri artırılacaktır.
43	Toplumun ruh sağlığını korumak amacıyla medyanın kitlesel travmalar ve şiddet içerikli yayın ve programlar konusunda farkındalık oluşturulacaktır.	RTÜK	Başbakanlık, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Ocak 2015 - Aralık 2015	Şiddete özendirilen ve ruh sağlığını olumsuz etkileyen görsel ve yazılı basın ile TV programlarının, özellikle çocukların izleyeceği saatlerde, yayınlanmasının azaltılması amacıyla denetimler güçlendirilecektir.

44	Ruh Sağlığı Yasası hazırlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Üniversiteler, STK'lar	Ocak 2015- Aralık 2015	Ruh sağlığı alanında istem dışı tedavi, kısıtlılık hakları, koruma tedbirlerinin uygulanma biçimleri ve sağlık çalışanlarının sorumluluk ve yetkileri konularında eksik olan yasal mevzuatın tamamlanması amacıyla hasta hakları ile uyumlu bir biçimde Ruh Sağlığı Yasası hazırlanacaktır.
45	Ulusal Ruh Sağlığı Profili çalışması yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Üniversiteler, STK'lar	Ocak2015 - Aralık 2015	Ülkemizdeki ruhsal hastalıkların yaygınlığı ve tedaviye erişim problemlerinin belirlenmesi amacıyla Ulusal Ruh Sağlığı Profili Araştırması yapılacaktır.

Politika 5.2: Toplum Temelli Ruh Sağlığı Merkezlerinin ve Psikiyatri Yataklarının Nitelik ve Niceliğinin İyileştirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç- Bitiş Tarihi	Açıklama
46	Ülke genelindeki Toplum Ruh Sağlığı Merkezi (TRSM) sayısı ve kapasitesi artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Üniversiteler	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none"> – Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerinin sayısı artırılacak, madde kullanan ve bakım ihtiyacı olan hastalar dahil olmak üzere tüm kronik ruhsal bozukluğu olan hastalara hizmet verecek şekilde kapasiteleri artırılacaktır. – Toplum temelli ruh sağlığı hizmetleri uygulaması için hem ruh sağlığı alanında çalışan personelin eğitimi hem psikiyatri hemşiresi, çocuk-ergen ve erişkin psikiyatristi gibi ruh sağlığı uzmanlarının sayısında artış sağlanacaktır.
47	Ülke genelinde psikiyatri yataklarının sayısı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Üniversiteler	Ocak 2015- Aralık 2018	Ülke genelindeki psikiyatri yataklarının sayısı artırılarak 100.000 kişiye düşen yatak kapasitesi 16'ya çıkarılacaktır.

Politika 5.3: İntihar Girişimlerinin Önlenmesi İçin Farkındalık Oluşturacak Eğitim ve Destek Programlarının Düzenlenmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
48	İntihar riski yüksek kişilerle karşılaşan meslek gruplarının ve halkın intiharı önleme konusunda farkındalığı artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, RTÜK, Genel Kurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimlere	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Aile hekimleri ve acil servis çalışanları başta olmak üzere sağlık personeline depresyon belirtileri ve intihar düşüncesi/niyeti olan bireylerin tanınması ve izlenecek yollar konusundaki bilgilerinin artırılmasına yönelik eğitimler verilecektir.– İntiharla karşılaşma ihtimali yüksek olan meslek gruplarına intiharın erken belirtilerini tanımalarına yönelik eğitimler verilecektir.– İntihar araçlarına ulaşımın kısıtlanması konusunda savunuculuk faaliyetleri yürütülecektir.– İlgili kurumlarla ortak çalışmalar yaparak bölgelere özgü risk faktörleri belirlenecek ve bunlara yönelik müdahale programları geliştirilecektir.
49	Ülkemizde intihar ve intihar girişimleri sıklığının izlenmesi sağlanacaktır.	Sağlık Bakanlığı	TÜİK, Üniversiteler,	Ocak 2015-Aralık 2015	İntihar girişimleri ve intihar vakalarının izlenmesiamacıyla intihar istatistikleri kayıt sistemi oluşturulacaktır.

Bileşen 6: Spor Yapma Alışkanlığının ve Hareketliliğin Teşviki**Politika 6.1:Yaşam Mekânlarının Spor Yapmayı ve Hareketliliği Sağlayacak Şekilde Tasarlanması**

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
50	Yaşam mekânlarına yakın, bireylerin spor ve fiziksel aktivite yapmasına elverişli alanlar oluşturulacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	TOKİ, Belediyeler, Yerel idareler, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Engelliler dâhil tüm bireylerin spor ve fiziksel aktive yapmalarını sağlayacak, yaşam mekanlarına yakın, erişimi kolay alanlar tasarlanacaktır.– Spor tesisi ve fiziksel aktiviteye uygun alanların, şehir planlamalarında nüfus yoğunluğu kriteri dikkate alınarak yer alması sağlanacaktır.– Yaşam alanlarına yakın uygun alanlara çok amaçlı, uygun maliyetli tip spor tesisi projeleri hazırlanacaktır.

51	Bireylerin fiziksel aktivite yapmalarına elverişli alanların oluşturulması için ilgili mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yerel yönetimler TOKİ	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Kentsel dönüşüme konu alanlar başta olmak üzere, fiziksel aktivitenin yapılmasına uygun mekanlara yönelik kurumsal ve hukuki altyapı oluşturularak, ruhsatlandırma ve izin süreçlerinde bu hususun öncelikli olarak değerlendirilmeye alınması sağlanacaktır. – Yürüyüş, koşu yolu gibi alanlara ilişkin standartlar belirlenecek, yapım ve yönetimine ilişkin yerel yönetimlere teknik destek verilecek ve bu hususta farkındalık oluşturulacaktır.
----	--	-------------------------------	--	---------------------------	---

Politika 6.2: Kamuya Ait Spor Tesislerinin Etkin Kullanımının Sağlanması ve Herkesin Kullanımına Açılması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eyleme İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
52	Kamu kurumlarına ait spor tesislerinin, vatandaşlar tarafından etkin bir şekilde kullanımı sağlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Tüm Kamu Kurumları	Ocak 2015- Aralık 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Kamuya ait spor tesislerinin envanteri çıkarılacak ve bu tesislerin kullanım ilkeleri belirlenecektir. – Ortak kullanıma açılan tesislerin kapasite kullanım oranlarını takip edecek sistem geliştirilecektir. – Ortak kullanıma açılan tesislerin verimliliği, il düzeyinde oluşturulacak bir kurul tarafından değerlendirilecek ve bu tesislerin vatandaşlar tarafından azami düzeyde kullanımları teşvik edilecektir.

Politika 6.3: Toplumda Fiziksel Aktivite Yapma Kültür ve Bilincinin Geliştirilmesi

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eyleme İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
53	Halkın fiziksel aktivite yapma bilinci geliştirilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Yerel Yönetimler,	Ocak 2015- Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none"> – Yazılı ve görsel medyada spor yapma bilinç ve kültürünü geliştirecek program, kamu spotu ve kampanyalar düzenlenecektir. – Açık alanlardaki fiziksel aktivitelerin gerçekleştirildiği ekipmanların ve parkurların doğru kullanılabilmesi için kılavuzlar/panolar hazırlanacak ve buralarda spor eğitimi almış kişilerin halkın en çok kullandığı vakitlerde yarı zamanlı çalışması sağlanacaktır.
54	Tüm spor tesisleri ve fiziksel aktivite yapmaya elverişli alanlar, engellilerin erişim ve kullanımına uygun hale getirilecektir.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, TOKİ, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Ocak 2015- Aralık 2018	Kamuya ait tesisler engellilerin kullanımına uygun hale getirilmesine yönelik çalışmalar devam edecek ve yapılacak yeni tesislerin bu hususu dikkate alması sağlanacaktır.
55	Spor ve fiziksel aktivite istatistikleri düzenli periyotlarla yayımlanacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	TÜİK	Ocak 2015 - Aralık 2018	Fiziksel aktivite ve spor yapan kişilerin sayısını ölçüleceği, kullanımın önündeki engellerin belirleneceği istatistiki çalışmalar düzenli periyotlarla yapılacaktır.

Politika 6.4:Okullarda Yapılan Sportif Etkinliklerin Çeşitlendirilerek Artırılması

No	Eylem Adı	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eylemle İlgili Kuruluşlar	Başlangıç-Bitiş Tarihi	Açıklama
56	Okul öncesi ve ilkokul öğrencileri için Fiziksel Etkinlik projesi hayata geçirilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, STK'lar	Ocak 2015-Eylül 2015	Okullarda Fiziksel Etkinlik Projesinin uygulanması için gerekli malzemelerin temin edilmesi sağlanacaktır.
57	Spor dostu okul programı geliştirilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı, STK'lar	Ocak 2015-Aralık 2018	<ul style="list-style-type: none">– Okul spor kulüplerinin kurulması teşvik edilecektir. Okul sporlarının kulüpleşmesi sağlanarak sporcu alt yapısı güçlendirilecektir.– Öğretmen ve yöneticilerin fiziksel aktivenin önemi konusunda farkındalıkları artırılacaktır.– Öğrencilerin spor etkinliklerine katılımını teşvik edecek turnuvalar düzenlenecektir.– Okulların spor tesislerinin envanterleri çıkarılacak, spor tesisi olmayan okullara tesis yapılması sağlanacak, mevcut durumda tesisleri olanların ise bakım ve donanım ihtiyaçları başta gerekli ekipmanların temini ve var olanların güncellenmesi olmak üzere kademeli olarak giderilecektir.– Okullardaki beden eğitimi ve spor derslerinin daha aktif olarak işlenmesi için müfredat değiştirilecektir.